
Kronika Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie : lata 1909 i 1910

Przegląd Historyczny 11/3, 390-393

1910

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Kronika Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie

Lata 1909 i 1910.

Pod wielu względami trudne były stosunki Towarzystwa miłośników historii w ciągu lat 1909 i 1910. Zarząd Towarzystwa z licznych powodów, w znacznej części od niego samego niezależnych, nie mógł rozwinąć działalności, na zewnątrz żywotniejszej i żywszej; powody tego tkwią zarówno w organizacyi samego Towarzystwa, trudnej obecnie do zmiany, jak i w tem, że ze strony czynnych członków Towarzystwa okazał się szczególnie brak specjalnego zainteresowania w popieraniu zadań Towarzystwa, w § 3. Ustawy przewidzianych. Złożyły się na to rozmaite okoliczności, — z jednej strony pewne trudności formalne, z drugiej rozpoczęcie działalności Wydziału II i Komisji historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, gdzie, co prawda, w innym kierunku niż jest to celem Tow. Miłośników, historycy nasi znaleźli o wiele korzystniejsze warunki dla swej pracy naukowej. To zajęcie się uczonych historyków pracą w innym kierunku i w łonie innej instytucyi naukowej, spowodowało, iż lata 1909 i 1910 były w dziejach naszego Towarzystwa mniej ożywione. Z trudem i staraniem urządzony w r. 1909 szereg odczytów, mimo osób prelegentów i doboru tematów — nieuczyszczanych, nie wpłynął zachęcająco i obszerna sala Resursy Kupieckiej świeciła pustkami. Obok tej obojętności ogółu i członków czynnych, paraliżował działalność Zarządu fakt, iż w ciągu r. 1909 i 1910 znaczna część członków Zarządu, bądź to wskutek choroby, bądź też częstych wyjazdów, tak była zdekompletowana, że Zarząd rzadko kiedy mógł się gromadzić w prawomocnym komplecie, dla przeprowadzenia spraw Towarzystwa. Wskutek tego ostatnie zebranie Towarzystwa, a zarazem jego zgromadzenie walne miało miejsce dnia 20 marca 1909 r. Od tego czasu Zarząd Towarzystwa, wskutek zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych warunków, nie mógł przez czas dłuższy zwołać walnego zgromadzenia. Na rok 1909 wykazała kasa Towarzystwa miłośników historii poważną sumę rubli 1272, kop 26. W r. 1909 ś. p. X. Witold Światopłk - Czetwertyński, jak zresztą co roku, złożył na ręce prezesa, Al. Jabłonowskiego, na rzecz „Przeglądu hist.,” wydawanego przez Tow. mił. hist., — kwotę 1000 rb. Kasa Mianowskiego zaś przyznała pp. Al. Jabłonowskiemu i J. K. Kochanowskiemu na tenże sam

cel zasitek w kwocie rb. 600. Wobec tego i rok 1909, lubo pod względem kasowym o wiele mniej pomyslny od lat ubiegłych, zamknięto pozostałością rb. 861,66. Rok 1910 zapowiadał się jednak znacznie mniej korzystnie pod względem finansowym,—naprzód śmierć zabrała ofiarnego protektora „Przeglądu historycznego“, ś. p. X. Witolda Światopółk-Czetwertyńskiego, którego pomocy zawdzięczało i Towarzystwo i „Przegląd“ pokrywanie swych wysokich kosztów, przewyższających dochody, i utrzymanie budżetu w równowadze. Strata ta kazała ocenić rok 1910, jako rok niepomyslny. Bilans Towarzystwa zamknięto deficytem.

Towarzystwo nasze poniosło w ciągu dwu lat ostatnich szereg strat przez śmierć członków. Zmarli: Członek protektor, ś. p. X. Witold Światopółk-Czetwertyński, członkowie ś. p. Xawery Chamiec, Ludwik Gumplowicz, Felicyan Falański, Justyn Felix Gajsler, Zygmunt Glogier, Roman Plenkiewicz, Bruno Starorypiński i X. Antoni Tauer, wszyscy gorliwi i zamięłowani członkowie Towarzystwa od pierwszych jego związków.

Dn. 21 grudnia 1908 r. odbył się pierwszy z zapowiedzianego w Resursie Kupieckiej cyklu odczytów. Przemawiał prof. Tad. Korzon „O Grunwaldzie“. Dn. 4 i 11 stycznia 1909 odbyły się dwa odczyty: mec. Kraushara p. t.: „O naukowości polskiej w drugim trzydziestoleciu ubiegłego wieku (1831 — 1861); odczyt d-ra Wład. Konopczyńskiego p. t.: „Z dziejów partyjności polskiej w XVIII w.“, z przyczyn od Zarządu niezależnych, nie doszedł do skutku, — wreszcie dnia 25 stycznia prezes Towarzystwa, Al. Jabłonowski, wygłosił odczyt p. t.: „Turczyni Bośni i Hercegowiny wobec Słowian bałkańskich“.

Poza tem główna działalność Zarządu była skierowana ku zapewnieniu środków i możności egzystencji „Przeglądowi Historycznemu.“ Trzeba przyznać, że „Przegląd Historyczny“, mimo najcięższych warunków, w jakich Redakcja jego pracowała, nie zeszedł z zajętego stanowiska i w dalszym ciągu pozostał na zajętej przez siebie płacówce, nie obniżając swego wysokiego poziomu naukowego. Ukazały się w tym okresie cztery tomy pisma, wydane w ciągu roku 1909 i 1910, a mianowicie t. VIII, IX, X i zes. I i II, t. XI. Razem objęły one 75 arkuszy druku, (str. 1202), z pracami autorów: J. T. Baranowskiego, T. Dowgirda, J. Fijałka, Serg. Goriainowa, Fr. Giedroycia, Mich. Godlewskiego, Lud. Gumplowicza, Maks. Gumplowicza, Marc. Handelsmana, Al. Jabłonowskiego, Wład. Jabłonowskiego, W. Kamienieckiego, Daw. Kandła, Stan. Kętrzyńskiego, Wład. Kiersta, J. K. Kochanowskiego, W. M. Kozłowskiego, Al. Kraushara, Lud. Krzywickiego, H. Łopacińskiego, G. Maspero, A. Prochaski, J. Sz. Ptaszyckiego, Franc. Pułaskiego, Wład. Semkowicza, Wł. Smoleńskiego, Jerzego Smólskiego, Soldier'a i H. Szpotańskiego.

Zarząd Towarzystwa oddawna dostrzegł, że ścisły związek finansowy Towarzystwa z potrzebami materyalnemi „Przeglądu historycznego“ wychodzi równie na złe Towarzystwu jak i popieranemu przez nie czasopismu. Towarzystwo ustawicznie musiało się troszczyć o to, aby niedobory „Przeglądu“ mógł pokrywać z własnych funduszków, przyczem wzgląd ten nie pozwalał niejednokrotnie na rozwinięcie energiczniejszej działalności w innych kierunkach, — redakcja „Przeglądu“ nato-

miast była częstokroć krępowana w wysokim stopniu oglądaniem się na decyzję Zarządu w sprawach natury finansowej. Obecnie Zarząd Towarzystwa mił. hist. postanowił, w porozumieniu z dotychczasowym komitetem redakcyjnym „Przeglądu historycznego“ i Redaktorem, p. J.K. Kochanowskim, oddzielić finansowość Towarzystwa od finansowości „Przeglądu“. Układ zawarty brzmi jak następuje:

§ 1. Komitet Redakcyjny „Przeglądu „Historycznego“ stanowi osobny Wydział Towarzystwa Miłośników Historii, zgodnie z §§ 21 i 22 Ustawy Towarzystwa.

§ 2. Sprawa nominacji i trwania na urzędzie Redaktora „Przeglądu Historycznego“, zawisła wyłącznie od brzmienia umowy, zawartej pomiędzy Komitetem Redakcyjnym „Przeglądu Historycznego“ a wybranym przezeń Redaktorem.

§ 3. Charakter i kierunek naukowy „Przeglądu Historycznego“ zależy wyłącznie od jego Redakcji, złożonej z Komitetu Redakcyjnego i Redaktora.

§ 4. Komitet Redakcyjny „Przeglądu Historycznego“ tworzy się i powiększa wyłącznie przez kooptację jego członków, spośród których Komitet Redakcyjny powołuje Redaktora.

§ 5. Prezes Zarządu Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie wchodzi w skład Komitetu Redakcyjnego „Przeglądu Historycznego“.

§ 6. Grono osób, stanowiących obecnie Komitet Redakcyjny „Przeglądu Historycznego“, tworzą pp.: Bronisław Chlebowski, Aleksander Jabłonowski, Stanisław Kętrzyński, Aleksander Kraushar, Franciszek Pułaski, Władysław Smoleński, oraz Redaktor J. K. Kochanowski.

§ 7. Stosunek wzajemny Towarzystwa Miłośników Historii, a w szczególności jego Zarządu, do wydawnictwa „Przeglądu Historycznego“, polega wyłącznie na układzie następującym:

- a.) Zarząd Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie przekazuje na rzecz „Przeglądu Historycznego“ po rubli sześć (6. rb.) rocznie od każdego z członków tegoż Towarzystwa, opłacających rocznie po rubli dziesięć (10. rb.).
- b.) Każdy Członek Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie, opłacający składkę roczną w kwocie dziesięciu rubli (10. rb.), otrzymuje „Przegląd Historyczny“.

§ 8. Kasa i Księgi Towarzystwa Miłośników Historii i „Przeglądu Historycznego“, prowadzone są oddzielnie przez wspólnego Skarbnika, który ma być zapraszany na posiedzenia Komitetu Redakcyjnego „Przeglądu Historycznego“.

§ 9. Redaktor „Przeglądu Historycznego“, w myśl § 14-go Ustawy Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie, bierze udział w Zarządzie tego Towarzystwa.

W ten sposób Zarząd Towarzystwa przestaje być faktycznym administratorem „Przeglądu“. Komitet redakcyjny sam będzie się starał o zapewnienie „Przeglądowi historycznemu“ odpowiednich warunków bytu. Po pozbyciu się tej głównej dotychczasowej troski, Zarząd będzie mógł praktyczniej zajmować się sprawami i celami Towarzystwa, w § 3 i 15 Ustawy określonymi, a rozporządzając niewielką, co prawda,

ale stałą summą roczną dochodów, będzie je mógł wyłącznie na te cele, obracać.

W ten sposób ustępujący z końcem roku 1910 Zarząd Towarzystwa, postarał się o usunięcie jednej z najważniejszych przeszkód w rozwoju działalności Towarzystwa. Jest nadzieja, że zyska na tem rozdziale interesów finansowych zarówno „Przegląd“, jak i Towarzystwo, które, mając otwarte ręce, będzie mogło swobodnie rozwinąć swą działalność, i skupić koło siebie liczniejsze grono nie tylko historyków z powołania, ale i prawdziwych miłośników przeszłości, których nie brakuje.

Obrót Kasy Towarzystwa Miłośników historii w Warszawie przedstawiał się w r. 1909 jak następuje:

	Przychód	Rozchód
	Rb. k.	Rb. k.
Składki członków za r. 1908 i 1909	1020,00	
Subsydyja i dary na rzecz Towarzystwa	1359,75	
Prenumerata „Przeglądu Historycznego“	810,67	
Sprzedaż „Przeglądu Historycznego“	44,55	
Procent od rach. w Banku Handlowym	64,10	
Wydawnictwo Przeglądu Hist.		3176,70
Administracya		532,97
Bank Handlowy w Warszawie	2416,94	2022,62
Pożyczki	34,17	17,89
	<u>5750,18</u>	<u>5750,18</u>

Zamożność Towarzystwa w d. 1 stycznia 1910 przedstawiała się jak następuje: fundusz ułokowany na rachunku bieżącym w Banku Handlowym w Warszawie 895,83
 Z czego potrąca się dług kasy 34,17
 Pozostało na rok 1910 861,66

za r. 1910.

	Przychód	Rozchód
	Rb. k.	Rb. k.
Składki członków za r. 1909 i 1910	965,00	
Subsydyja i dary na rzecz Towarzystwa	1137,07	
Prenumerata „Przeglądu Historycznego“	415,38	
Sprzedaż „Przeglądu Historycznego“	286,95	
Wydawnictwo Przeglądu Hist.		3184,48
Administracya		468,50
Zwrot pożyczki z r. 1909.		<u>34,17</u>
Ogółem rozchodowano	3687,15	
„ wplynęło	<u>3645,55</u>	

Na pokrycie przewyżki wydatków nad wpływami rb. 41 k. 60. Towarzystwo posiada na rachunku przekazowym Banku Handlowego rb. 54 k. 60 i procent bieżący za rok 1910.